

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. sausio 4 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukavinienės, Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė) ir Andžej Maciejevski (pranešėjas), teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovų E. B. ir V. B. kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovų E. B. ir V. B. patikslintą ieškinį atsakovams Kauno miesto savivaldybės administracijai, uždarajai akcinei bendrovei „Kauno vandenys“ dėl žalos atlyginimo, tretieji asmenys uždaroji akcinė bendrovė „Mano būstas Kaunas“ ir Lloyd's Insurance Company S. A.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių civilinės atsakomybės ir civilinės atsakomybės netaikymo ir atleidimo nuo jos institutų santykį bei įrodymų vertinimo taisyklių, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovai E. B. ir V. B. (toliau – ieškovai) pateikė teismui patikslintą ieškinį, juo prašė priteisti solidariai iš atsakovių Kauno miesto savivaldybės administracijos (toliau – pirmoji atsakovė) ir UAB „Kauno vandenys“ (toliau – antroji atsakovė) 21 070,32 Eur turinės žalos atlyginimą, 4000 Eur neturtinės žalos atlyginimą, 5 procentų dydžio metines palūkanas nuo priteistos sumos skaičiuojant nuo ieškimo pateikimo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
- Ieškovams nuosavybės teise priklauso 43,93 kv. m dviejų kambarių butas (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Butas). 2018 m. birželio 19 d. ieškovai ir E. B. A. (E. B. A., toliau – nuomininkas) sudarė terminuotą nuomos sutartį (toliau – Nuomos sutartis), pagal kurią ieškovai išnuomojo Butą nuo 2018 m. rugpjūčio 1 d. iki 2020 m. liepos 31 d., nuomos mokestis – 370 Eur už kiekvieną mėnesį. Pasirašant Nuomos sutartį, nuomininkas ieškovams sumokėjo 370 Eur užstatą ir 370 Eur nuomos mokestį už 2018 m. rugpjūčio mėnesį.
- 2018 m. rugsėjo 5 d. po Kaune įvykusios stiprios liūties anksti ryte nuomininkas pranešė telefonu apie viso Buto užtvindymą vandeniu. Ieškovui E. B. nuvykus prie namo, kuriame buvo Butas, buvo matyti, kad vandeniui buvo užtvindytas visas namo kiemas, dėl to vandens slėgis sugadino langų konstrukcijas ir vanduo pradėjo bėgti į Butą, kuris yra pastato cokoliniame aukšte.
- Ieškovai ir AB „Lietuvos draudimas“ buvo sudarę Buto draudimo sutartį, ja standartiniu draudimu buvo apdraustas tik Butas. Po įvykusios liūties ieškovai kreipėsi į AB „Lietuvos draudimas“. Draudimo bendrovė ieškovams išmokėjo 17 853 Eur draudimo išmoką, ją sudaro įsipareigojimų už įkeistą turtą atlyginimas (250 Eur), ieškovo gyvenamosios vietos nuomos išlaidos (2400 Eur) ir nuostolių suma už vidaus apdailą, drėgmės surinktuvo nuomą ir elektros energijos skirtumą (15 203,43 Eur). Ieškovai išmokėtą sumą panaudojo Buto remonto darbams ir medžiagoms – 14 131,44 Eur sumokėta už Buto remontą, 1989,12 Eur – už įvairias statybines medžiagas, kurias ieškovai pirkė patys. Be to, ieškovai dėl Butui padarytos žalos dydžio ir remonto sąmatos nustatymo turėjo kreiptis į UAB „Statybų ekonominiai skaičiavimai“, kad ši parengtų kapitalinio remonto darbų sąmatą, nes AB „Lietuvos draudimas“ ieškovams siekė išmokėti tik 3274 Eur kompensaciją. Ieškovai 157,30 Eur sąmatos parengimo išlaidas priskiria prie jiems patvino sukeltų nuostolių, kadangi poreikis kreiptis dėl remonto sąmatos parengimo atsirado, kai jiems patvino buvo padaryta žala ir reikėjo išspręsti nesutarimą dėl žalos dydžio.
- Atlikus dalinį Buto remontą, liko neatlyginta likusi ieškovų patirta žala – negautos pajamos, sumažėjusi nekilnojamojo turto (Buto) vertė, sugadintas namų turtas, kitos išlaidos ir neturtinė žala. Kadangi vandens lygis Butė siekė beveik 2 metrus, buvo sugadinta buitinė technika, namų apyvokos daiktai, kurių bendra vertė – 8427,32 Eur.
- Dėl patvino ieškovai buvo priversti nutraukti Nuomos sutartį. Nuo patvino dienos ieškovai prarado galimybę nuomoti Butą, nes jis tapo netinkamas gyventi. Buto remonto darbai baigti ir Butas vėl tapo tinkamas gyventi ir nuomoti tik 2019 m. balandžio mėnesio pabaigoje. Dėl netikėtai nutrauktos Nuomos sutarties ieškovai neteko 3269,06 Eur pajamų. Nuomininkas turėjo nedidelias palikti Butą, buvo šlapi visi jo asmeniniai daiktai, Butė nebebuvo galimybės gyventi, ieškovai sumokėjo už nuomininko apgyvendinimą, rūbų džiovinimą, tai ieškovams kainavo 300 Eur.
- Be kita ko, ieškovai iki 2019 m. balandžio mėn. turėjo mokėti Buto eksploataavimo mokesčius – už vandenį, elektrą, šildymą ir kitus einamuosius mokesčius, nors Butą nebuvo galimybės naudoti, jame gyventi ar jį nuomoti. Ieškovai iki 2019 m. balandžio mėn. patyrė 894,27 Eur Buto priežiūros išlaidų.
- Pagal atliktą turto vertinimą prieš perkant Butą, t. y. iki patvino, Buto vertė siekė 47 100 Eur, po patvino jo vertė sumažėjo iki 20 400 Eur. Kai ieškovai panaudojo draudimo išmoką ir atliko Buto dalinį remontą, buvo atliktas pakartotinis Buto vertinimas, pagal jį Buto vertė tiesiekė 34 000 Eur. Vėliau, atlikę viso Buto remontą, ieškovai vėl užsakė Buto vertinimą, juo buvo nustatyta, jog Buto vertė yra 42 000 Eur. Taigi ieškovai dėl sumažėjusios Buto vertės patyrė 5100 Eur nuostolių. Siekdami nustatyti Buto vertę po patvino ir draudimo išmokos daliniam remonto panaudojimo, ieškovai turėjo 363 Eur išlaidų, šios turi būti vertinamos kaip išlaidos, susijusios su žalos dydžio nustatymu.
- Dėl susiklosčiusios situacijos, siekdami išvengti dar didesnių nuostolių, ieškovai buvo priversti parduoti savo investicines paskolas, dėl to patyrė 2559,37 Eur nuostolių.
- Is visų ieškovai dėl pirmosios atsakovės ir antrosios atsakovės netinkamo pareigų vykdymo patyrė 21 070,32 Eur turtingą žalą, nes abiejų šių subjektų nerūpestingi veiksmai priežastiniu ryšiu susiję su ieškovams kilusia žala. Pirmosios atsakovės neteisėti veiksmai pasireiškė netinkamu paviršinių nuotekų tvarkymo organizavimu, o antrosios atsakovės – netinkamai jai priskirtų funkcijų įgyvendinimu (nebuvo užtikrinta, kad paviršiniai nuotekų tinklai surinktų perteklinį vandens kiekį, t. y. nebuvo suorganizuota tinkamai veikianti nuotekų surinkimo sistema).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Kauno apylinkės teismas 2021 m. rugsėjo 8 d. sprendimu ieškinį atmetė.
- Teismas, įvertinęs šalių paaiškinimus, byloje pateiktus rašytinius įrodymus, atsižvelgdamas į teisinį reglamentavimą ir nagrinėjamo klausimo formuojamą kasacinio teismo praktiką, padarė išvadą, kad joks vidutinis protingai apdairus ir rūpestingas asmuo (lot. *bonus pater familias*) tokioje pačioje situacijoje atitinkamomis tokios stiprios liūties sąlygomis negalėjo numatyti ir tikėtis nuo jos kokių nors būdų apsisaugoti (apsaugoti Girstupio upelio pralaidą, kad ji nepatvintų, ir sustabdyti vandenį, kad šis neišsiveržtų per upelio kontrolinį šulinį) ar jos išvengti (iš anksto kokių nors būdų nuosti savo įrenginius didesniai kritulių kiekiui priinti).
- 2019 m. spalio 10 d. Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos Tyrimų ir plėtros skyriaus pažymoje apie hidrometeorologines sąlygas (toliau – Pažyma) nurodyta, kad 2018 m. rugsėjo 5 d. liūtis išsiskiria kaip viena intensyviausių liūčių 1971–2018 m. Stichinio meteorologinio reiškinio kriterijus nepasiekta, tačiau buvo pasiekta pavojingo meteorologinio reiškinio kriterijus. Pažymėta, kad nors per parą iškritęs kritulių kiekis yra neįprastas reiškinys Kauno miesto teritorijai ir ji galima laikyti labai stipriu, momentiniu lietuviu. Paašškinta, kad meteorologai liūtis, kai per parą iškrenta daugiau kaip 30 mm lietaus, vadina stipriomis liūtimis, kurios yra laikomos pavojingomis, nes gali sukelti neigiamų padarinių ūkio subjektams ir gyventojams.
- Teismo vertinimu, dėl iškritusio katastrofiškai didelio kritulių kiekio per 20 min., į paviršinių nuotekų tinklus patekusių pašalinių daiktų patvino Girstupio upelio pralaidą, dėl to vanduo išsiliejo per (*duomenys neskelbtini*) esantį upelio kontrolinį šulinį ir užtvindė ieškovų Butą, tai atitinka *force majeure* (nenugalima jėga) požymius – tokio intensyvumo liūtis buvo nepriklausantis nuo atsakovių veiksmų (neveikimo) reiškinys, jo nebuvo galima kontroliuoti ar suvaldyti, atsakovės nebuvo prisiėmusios tokių aplinkybių ar jų padarinių atsiradimo rizikos.
- Pažymėta, kad ieškovai neginčijo aplinkybės, jog jų Buto užliejimo priežastis buvo liūtis, dėl jos paviršiniai nuotekų tinklai nepajėgė surinkti perteklinio vandens kiekio. Be to, nepateikė jokių įrodymų, patvirtinančių kitokias priežastis, dėl kurių paviršiniai nuotekų tinklai būtų tinkamai nefunkcionavę dėl jų nepriežiūros ar netinkamos eksploatacijos. Byloje nesant kitokių įrodymų, teismo vertinimu, ginčo situacija susiklostė dėl staiga užklupusios išskirtinės momentinės liūties.
- Teismas konstatavo, kad nagrinėjamo atveju nustatytos visos nenugalimos jėgos institutui taikyti reikalingos sąlygos, todėl 2018 m. rugsėjo 5 d. liūtis laikytina nenugalimos jėgos (pranc. *force majeure*) aplinkybe, kuri lėmė paviršinių nuotekų tinklų objektyvų nepajėgumą surinkti perteklinį vandens kiekį, o tai yra pagrindas atleisti atsakovės nuo civilinės atsakomybės pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.212 straipsnio 1 dalį, 6.253 straipsnio 1, 2 dalis.
- Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovų E. B. ir V. B. apeliacinį skundą, 2022 m. vasario 23 d. nutartimi Kauno apylinkės teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. sprendimą paliko nepakeistą.
- Kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai nustatė ir įvertino reikšmingas ginčui teisingai išnagrinėti bylos aplinkybes ir priėmė iš esmės teisėtą ir pagrįstą sprendimą, todėl jų nekartoto ir pasisakė tik dėl atskirų skunde ieškovų nurodytų argumentų.
- Pabrėžta, kad tai, ar ekstremalios meteorologinės sąlygos (nagrinėjamo atveju – pavojingas meteorologinis reiškinys) laikytinos nenugalimos jėgos aplinkybėmis, lemiančiomis atleidimą nuo sutartinės civilinės atsakomybės, sprendžia bylą nagrinėjantis teismas, įvertinęs visus byloje esančius įrodymus ir konstatavęs nenugalimos jėgos reikalingų sąlygų visumą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 185 straipsnis). Byloje pateikta Pažyma ir kiti įrodymai patvirtina, kad ginčo atveju buvusi liūtis Kaune nėra įprastas reiškinys, kurį galima buvo numatyti ir sustabdyti bei išvengti šių aplinkybių ir (ar) jų sukeltamų padarinių. Trys fiksuotos liūtys per 47 metus nepatvirtino, kad tokios liūtys, kokia buvo ginčo laikotarpis, yra būdingas ir dažnas reiškinys Kauno teritorijoje. Taip pat nustatyta, kad butas buvo apsemtas ne tik dėl iškritusių kritulių kiekio per tam tikrą laiką, kurio nespejo surinkti įrenginiai, bet ir dėl to, kad dėl stiprios liūties įrenginiai buvo užkimšti nuo šlapių nuslinkusių žemių ir smėlių, paviršinių nuotekų tinklo šulinių grotos buvo užneštos žole, lapais ir šiukšlėmis, dėl to patvino Girstupio upelio pralaidą, vanduo išsiliejo per upelio kontrolinį šulinį, užtvindė kiemą ir užliejo ieškovų butą. Papildomas rizikos veiksnys – butas yra įrengtas cokoliniame aukšte (pusrūsyje) ir name, kuris pastatytas natūraliai susiformavusioje dauboje.
- Kolegijos vertinimu, ieškovai neįrodė, kad atsakovės netinkamai vykdė savo pareigas, kad antroji atsakovė netinkamai tvarkė paviršines nuotekas ar netinkamai eksploatavo savo valdomus įrenginius. Teoriniai pamąstymai apie tai, kaip atsakovės turėtų elgtis (kontrolinių šulinių kokybės gerinimas, didesnės vandens pralaidos šuliniuose ir vandens surinkimo galimybių sudarymas ir pan., tinkama paviršinių nuotekų tinklų priežiūra, tinkama komunikacija), nepateikiant jokių konkrečių įrodymų, jog šiuo atveju atsakovės padarė kokių nors neteisėtų veiksmų, nėra pakankamas pagrindas atsakovėms taikyti civilinę atsakomybę. Ieškovai taip pat neįrodė, kad būtent ginčo vietoje ir ankščiau buvo kilę žalingų padarinių dėl liūčių, o atsakovės, kaip savo srities žinovės, nesielgė rūpestingai ir nesiėmė jokių priemonių, jog prisitaikytų prie dažnėjančių gamtos reiškių, kad būtų galima išvengti neigiamų padarinių ateičiai.
- Vertinama argumentus dėl nukrypimo nuo teismų praktikos analogiškose bylose, kolegija nurodė, jog ieškovai ne tik vadovaujasi teismų praktika visiškai neanalogiškose bylose, kadangi nurodytų bylų ir nagrinėjamos bylos *ratio decidendi* (sprendimo pagrindas, motyvacija) iš esmės skiriasi, bet ir patys formuoja išvadą (pvz., kad teismų praktikoje pripažįstama, jog didelis kritulių kiekis, nors ir nepasitaikantis kiekvieną dieną, gali būti protingai numatytas) ir po to jomis remiasi, nors tokios išvados net nesuformuluotos nurodytose nutartyse (pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-101-302/2021; 2020 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-212-407/2020).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasaciniu skundu ieškovai E. B. ir V. B. prašo Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 23 d. nutartį ir Kauno apylinkės teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą – ieškinį patenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

- 23.1. Teismai, netinkamai taikydami įrodymų vertinimo taisykles, prieš prieš nepagrįstos išvados, kad iškritęs kritulių kiekis, net nepasiekęs stichinio lygmens, ir dėl to atsiradęs Kauno miesto užtvindymas prilyginamas nenugalimai jėgai ir taip neva sudarantis pagrindą atleisti atsakovus nuo jų atsakomybės atlygti dėl liūties sukeltą užtvindymą padarytą žalą. 2018 m. rugsėjo 5 d. iškritęs kritulių kiekis ir dėl to įvykęs Kauno miesto užtvindymas neatitinka nenugalamosios jėgos kriterijaus. Kasacinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad lietnai laikotarpiai nėra nebūdingi Lietuvos klimatui, todėl meteorologiniai reiškiniai nesusipuoja nenugalimos jėgos *a priori* (iš anksto). Negalėjimas numatyti įvykio ar jo sukėlimą padarinių aiškinamas per protingumo kriterijų ([CK 1.5 straipsnio](#) 1, 4 daly), t. y. vertinama per *bonus pater familias* priizmę. Nepagrįstas aiškinimas, jog dėl intensyvesnio lietus įvykęs Kauno miesto užtvindymas yra nenugalamos, nes šis reiškinys (užtvindymas) pasireiškia beveik kiekvienais metais (o per tuos metus net keletą kartų). Kauno mieste buvusi liūtis ir dėl to kilęs miesto užtvindymas bei Buto užtvindymas negalėjo būti pripažinti nenugalima jėga, nes aplinkybė neatitiko net dviejų iš *force majeure* kėlamų kumulatyviųjų sąlygų – atsakovės galėjo numatyti Kauno miesto ir Buto užtvindymą ir turėjo objektyviai galimybę užkirsti kėlą žalai atsirasti dėl užtvindymo. Iškritęs kritulių kiekis 2018 m. rugsėjo 5 d. tiek pagal 2011 m. lapkričio 11 d. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro Įsakymą „Dėl stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinų rodiklių patvirtinimo“ duomenis, tiek Pažymų yra protingai numatyti, nes jau anksčiau yra pasikartoję ir neperžengę šiame Įsakyme nustatytą ribą, nuo kurios bet kuris rūpestingas ir atidus asmuo galėtų teigti, kad tokio intensyvumo lietus Lietuvos teritorijai tikrai yra išskirtinis. Lydytojas R. S. yra nurodęs, kad Kauno miesto užtvindymai yra kas kasmetinė norma, per metus jų būna apie 2–3 kartus. Jeigu gantos reiškiniai sukeliami padariniai, t. y. miesto užtvindymai, yra nemelg dažni, bet koks atidus ir rūpestingas asmuo netrukus pradeda suvokti, kad problema – ne patys reiškiniai, o kas nors kita, šios bylos atveju – būtent Kauno miesto nuotekų infrastruktūra.
- 23.2. Kritiškai vertinama teismų išvada, jog ieškovai nepagrindė, kad atsakovės turėjo objektyvias galimybių išvengti 2018 m. rugsėjo 5 d. reiškinio sukeltų padarinių. Nėgana to, kad visa padarinių atsiradimo rizika buvo perkelta ieškovams, nurodžius, jog jų Butas buvo dauboje, bet dar ieškovams papildomai rekomenduota patiemis įsirengti paviršinių nuotekų tinklus. Tai rodo, kad atsakovės puikiai žinojo, kokių priemonių būtinyje imtis, norint išvengti atiteityje pasikartojančių padarinių. Taigi, atsakovės turėjo visas objektyvias galimybes užkirsti kėlą kasmetiniam miesto užtvindymams.
- 23.3. Nagrinėjamos bylos atveju teismų išvada, kad ieškovai nepagrindė, jog atsakovės turėjo objektyvių galimybių imtis visų būtinųjų priemonių padariniams užkirsti, pakartotinai padaryta atlikus dviprasmišką įrodymų vertinimą ir kartu nukrypęs nuo kasacinio teismo praktikos nuotekų infrastruktūros tvarkymo byloje. Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo (toliau – GVTNT) 10 straipsnio 4–5, 9, 11, 14 punktose įtvirtinama savivaldybės pareiga vykdyti tinkamą paviršinių nuotekų tinklų tvarkymą ir priežiūrą. Atitinkamai Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-629 „Dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naujojo ir priežiūros taisyklių patvirtinimo“ 11 punkte nurodoma, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros objekto savininkas yra atsakingas už geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros objekto techninę būklę, jo priežiūros organizavimą ir remontą. Antroji atsakovė pateikėtoje 2018 m. spalio 9 d. rekomendacijoje ieškovams nurodė įsirengti paviršinių nuotekų tinklus, kad jie išvengtų ateityje galinčių pasikartoti padarinių, taigi teismai ir atsakovės suprantą, kokių priemonių būtinyje imtis, siekiant pagerinti nuotekų sistemos infrastruktūrą ir išvengti negalimų dėl kritulių atsirandančių padarinių, tačiau nepagrįstai patalpus teismus tai negali būti prilyginama objektyviai galimybei užkirsti kėlą padariniams. Tačiau tokia išvada reiškia, kad yra visiškai atmetamas atidus ir rūpestingas asmens standartinis, reikalaujantis visų įmanomų protingų pastangų išvengti padarinių. Tokia teismų išvada taip pat neatitinka kasacinio teismo praktikos, kurioje nurodoma, kad tinkamas nuotekų tvarkymo organizavimas yra sąlygotas viešojo intereso (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-135/2012](#)), todėl savivaldybės, įgyvendindamos tinkamą nuotekų infrastruktūros funkcionavimą, turi veikti aktyviai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-90/2013](#)). Be to, rizikos perkėlimas ieškovams, nurodant, kad jų nuosavybė buvo geografiškai nepalankioje padėtyje – dauboje, visiškai paneigia jau minėtą konstitucinę nuosavybės apsaugą.
24. Atsakovė Kauno miesto savivaldybės administracija atsiliepimu į ieškovo kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie pagrindiniai argumentai:
- 24.1. Ieškovai bylą nagrinėjant teisme nenugalimos jėgos aplinkybių nebūvimą ginčijo atveju įrodinėjo vien suformuota teismų praktika esą analogiško pobūdžio byloje, tačiau Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje akcentuojama, kad teismų precedentų reikšmės negalima pervertinti, juokab suboliutinti. Teismams sprendžiant bylas precedento galia turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose. [CK 6.212](#) straipsnyje įtvirtintos nenugalimos jėgos sąlygos turi būti konstatuojamos kiekvienai konkrečiai atveju individualiai, o *force majeure* besiremiantis sutarties šalies privalo įrodyti, kad nenugalimos jėgos sąlygos egzistuoja būtent jos atveju. Tai, ar ekstremalios meteorologinės sąlygos laikytinos nenugalimos jėgos aplinkybėmis, lemiančiomis atleidimą nuo sutartinės civilinės atsakomybės, sprendžiama bylą nagrinėjantis teismas, perves visus bylos esančius įrodymus. Remiantis Pažymų byloje nustatyta, kad nors per parą iškritęs kritulių kiekis ir nesiekia stichinio reiškinio kriterijaus, tačiau per 20 min. iškritęs kritulių kiekis yra neįprastas reiškinys Kauno miesto teritorijai ir jį galima laikyti labai stipriu, momentiniu lietuviu. 2018 m. rugsėjo 5 d. liūtis išsiskiria tuo, kad didelis kritulių kiekis šlikro per trumpą laikotarpį – 25,5 mm per 20 min., o 33,6 mm – per 40 min. Pažymos duomenys patvirtina, kad per 47 metus Kauno mieste buvo trys liūčių atvejai, kai paros kritulių kiekis siekė ar viršijo 30 mm per parą, ir tokios liūtys yra laikomos pavojingomis, nes gali sukelti negimų padarinių ūkio subjektams ir gyventojams. Ginčo dienos liūtis mastą, jog išskirtinumą patvirtina kiti bylose pateikti įrodymai, fotomontavos ir spaudoje publikuotų straipsnių štraukas, iš kurių matyti, kad šios stiprios liūtis neatlaikė ne tik šulinį ir vamzdinį pralaidumas, bet ir šlaitų sutvirtinimą, kaip lydytojas apklaustas UAB „Kauno vandenys“ avarinės tamboos viškinas patvirtino, kad per jo 30 metų darbo patirtį tokio masto liūtis Kauno mieste ne buvę; buvo gauta 150 škvietimų, o prastai gaunama apie 27 škvietimai per parą. Teisės aktais atibojant stichinius, katastrofinius ir pavojingus meteorologinius reiškinus yra skaičiuojamas kritusių kritulių kiekis per 12 val., o nagrinėjamu atveju 20 min. nukustos liūtis vertinamas reiškia, kad jos intensyvumas viršijo ne tik stichinio, bet ir katastrofinio meteorologinio reiškinio rodiklius. Taigi joks vidutinis protingas apdairas ir rūpestingas asmuo tokioje pačioje situacijoje tokios stiprios liūtis atitinkamomis sąlygomis negalėjo numatyti ir tikėtis nuo jos kokių nors būdų apsaugoti. Duomenų apie 1999 m. liepos 9 d. liūtis padarinius, kurių pagrindu būtų galima spręsti apie tokios liūtis bei jos sukeltų padarinių numatomumą, į bylą ieškovai nepateikė, todėl, nesant duomenų, tvirtinti, kad ginčo liūtis sukėlė analogiškus padarinius, nėra pagrindo.
- 24.2. Pirmoji atsakovė yra atlikusi absoliučiai visas teises aktais jai pavestas funkcijas ir pareigas. Ieškovai nepateikė jokių objektyvių duomenų apie Pažymoje nurodytų 1985 m., 1999 m., 2006 m. liūčių padarinius, iš kurių būtų galima spręsti, ar atsakovės galėjo ir turėjo pareigą numatyti ir imtis veiksmų, kad užkirstų kėlą ginčo liūčiai ir jos padariniams. Byloje nėra įrodymų, kad žalos mastui galimai galėjo turėti įtakos ir nepakankama ar netinkamai veikusi antrosios atsakovės infrastruktūra. Duomenų apie Kauno mieste įvykusių liūčių sukeltus padarinius po 2018 m. į bylą nepateikta.
25. Atsakovė UAB „Kauno vandenys“ atsiliepimu į ieškovo kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 23 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie pagrindiniai argumentai:
- 25.1. Vien ta aplinkybė, jog bylą nagrinėjant teismai padarė kitokias išvadas, nei tikėjosi ar norėjo ieškovai, savaime nereiškia, kad buvo pažeistos įrodymų vertinimo taisyklės. Nors ieškovai argumentuoja, kad stiprią liūtį esą galima buvo protingai numatyti ir užkirsti kėlą jos pasekmėms, tačiau tokių įrodymų į bylą nepateikė. Teismai padarė visiškai pagrįstą išvadą, jog byloje pateikti Pažymų ir kiti įrodymai patvirtina, kad ginčo atveju buvusi liūtis Kaune nėra prastas reiškinys, kurį galima buvo numatyti ir sustabdyti bei išvengti šių aplinkybių ir (ar) jų sukėlimą padarinių. Trys fiksuotos liūtys per 47 metus nepatvirtina, kad tokios liūtys, kokia buvo ginčo laikotarpis, yra būdingas ir dažnas reiškinys Kauno teritorijoje. Be to, Butas buvo apsemtas ne tik delpes tam tikrą laiką iškritusių kritulių kiekio, kurio nespejo surinkti įrenginiai, bet ir dėl to, kad dėl stiprios liūtis įrenginiai buvo užkirsti nuo šlaitų nuslinkimo žemėms ir smėliu, paviršinių nuotekų tinklo šulinį grotos buvo užstožus žole, lapais ir šūkslėmis, dėl to patvino Girstupio upelio pralaidą, vanduo išsiliejo per upelio kontrolinį šulinį, užtvindė kiemą ir užliejo ieškovo butą. Ieškovai neįrodė, kad atsakovai netinkamai vykdė savo pareigas, kad antroji atsakovė netinkamai tvarkė paviršines nuoteles ar netinkamai eksploatavo savo valdomos įrenginius. Ieškovai taip pat neįrodė, kad būtent ginčo atveju buvo kilę žalingi padarinių dėl liūčių, o atsakovės, kaip savo srities žinovės, nesielgė rūpestingai ir nesėmė jokių priemonių prisitaikyti prie dažnėjančių gantos reiškinų, kad būtų galima išvengti neigiamų padarinių ateityje. Ieškovai ir jo atstovas teismo posėdžio metu nurodė, jog nežino ir neturi jokių duomenų apie ginčo vietovėje buvusius panašius įvykius ir jų sukeltus padarinius. Jokiuose teisės aktuose ar teismų suformuotoje praktikoje nėra nustatyta, jog *force majeure* aplinkybėmis gali būti pripažintas tik vieną kartą atsiradusios aplinkybės, kurios daugiau niekada nebegali pasikartoti. Nuo stiprios liūtis būdų apsaugoti nėra ir jų ieškovai taip pat įvardyti negalėjo ir negali, t. y. kaip apsaugoti Girstupio upelio pralaidą, kad ji nepatvirtintų, ir sustabdyti jų patenkančių kritulių vandenį, kad šis neišsiveržtų per upelio kontrolinį šulinį. Iškritęs per trumpą laiką tarpą itin didelis kritulių kiekis neišvengiamai su atveju patvindė Girstupio upelio pralaidą ir dėl to vanduo išsiliejo per (*duomenys neskelbtini*) esant upelio kontrolinį šulinį bei užtvindė ieškovo Butą, kuris, be kita ko, dar buvo dauboje ir įrengtas puslėsyje, o tai, kaip teisingai nustatė teismai, yra papildoma apsemino rizika.
- 25.2. Šių atveju ieškovo kasaciniam skunde nurodoma teismų praktika nėra suformuota analogiškose bylose: civilinėje byloje [Nr. 3K-3-2/2014](#) buvo sprendžiami grūdų pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygų teisėtumo, sutartinių įsipareigojimų nevykdymo, nenugalimos jėgos aplinkybės, kaip atleidimo nuo atsakomybės už sutartinių prievolių nevykdymą pagrindo ir pareigos motyvuoti teismo sprendimą (nutartį) klausimais; civilinėje byloje [Nr. 3K-3-381/2012](#) buvo sprendžiamas ginčas dėl nuostolių atlyginimo, kai stogas į kainynės sklypą buvo nuipstas vėtrės, t. y. dėl nenugalimos jėgos; civilinėje byloje [Nr. 3K-3-370/2010](#) buvo kilęs statybos rangos sutarties vykdymo, *force majeure* instituta ir žalos atlyginimą reglamentuojančių teisės normų taikymo ir aiškinimo klausimas dėl įsijplieskusio gaisro, kurio metu statomas objektas sudėgė neatstatomai; civilinėje byloje [Nr. 3K-3-509/2009](#) buvo sprendžiamas ginčas dėl laukinių žvėrių padarytos žalos atlyginimo pagal [CK 6.267](#) straipsnio 2 dalį.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl civilinės atsakomybės ir civilinės atsakomybės netaikymo ir atleidimo nuo jos institutų santykio

26. Pagal [CK 6.245](#) straipsnio nuostatą, civilinė atsakomybė – tai turinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlygti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delpingius).
27. Deliktinė civilinė atsakomybė yra turinė prievolė, atsirandanti dėl žalos padarymo neįvykdymą įstatymuose nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai draudžia atlikti, arba pažeidus bendro pobūdžio pareigas elgtis atidžiai ir rūpestingai ([CK 6.245](#) straipsnio 4 dalis, 6.246 straipsnis).
28. Prievolė atlygti turinę ir (ar) neturinę žalą kyla konstatavus, kad yra visos deliktinės civilinės atsakomybės sąlygos, būtinios tokiai prievolei atsirasti, t. y.: neteisėti veiksmas, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės. Tais atvejais, kai atsakovo atsakomybė kyla su kalte, įrodžius atsakovo veiksmų neteisėtumą, subjektyvioji neteisėtumo sąlygos pusė – kaltė preziumuojama (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-24-378/2022](#), 35 punktas).
29. Nagrinėjamoje byloje ieškovai prašė solidariai iš Kauno miesto savivaldybės administracijos ir UAB „Kauno vandenys“ priteisti turinės ir netutinės žalos atlyginimą, nes 2018 m. rugsėjo 5 d. po Kauno mieste vykusios stiprios liūtis buvo užtvindytas ieškovo butas. Taigi ieškovai pasirinko savo teisių gynimo būdą – reikalauti žalos, įvertintos nuostolių dydžiu, atlyginimo, t. y. prašo atsakovėms taikyti deliktinę civilinę atsakomybę ([CK 1.138](#) straipsnis).
30. Ieškovai byloje įrodinėjo, kad butui buvo padaryta žala dėl atsakovių nerūpestingų veiksmų (neveikimo): atsakovės Kauno miesto savivaldybės administracijos neteisėti veiksmai pasireiškė netinkamu paviršinių nuotekų tvarkymo organizavimu, o atsakovės UAB „Kauno vandenys“ – netinkamai jai priskirtų funkcijų įgyvendinimu (nebuvo užtikrinta, kad paviršiniai nuotekų tinklai surinktų perteklinį vandens kiekį, t. y. nebuvo suorganizuota tinkamai veikianti nuotekų surinkimo sistema).
31. Atsakovės, nesutikdamos su ieškovo reikalavimais, argumentavo, kad nagrinėjamu atveju įvykusi itin stipri liūtis (potvynis) turėtų būti laikoma stichiniu (pavojingu) meteorologiniu reiškiniu, kuris priskirtinas nenugalimos jėgos (pranc. *force majeure*) kategorijai, o tai yra pagrindas atleisti atsakovės nuo civilinės atsakomybės.
32. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad ieškovai neginčijo aplinkybės, jog jų buto užtvindymo priežastis buvo liūtis, dėl kurios paviršiniai nuotekų tinklai nepajėgė surinkti perteklinio vandens kiekio, taip pat nepateikė jokių įrodymų, kurie patvirtintų kitokias priežastis, dėl kurių paviršiniai nuotekų tinklai būtų tinkamai nefunkcionavę dėl jų nepriežiūros ar netinkamo eksploatavimo. Dėl to kaip nepagrįstas atmetas ieškovo argumentas, kad paviršinės grotos buvo užstožus žole, lapais, šūkslėmis, taip pat sugadintas kontrolinis šulinys dėl antrosios atsakovės negebėjimo sukontroliuoti susidariusios padėties. Nesant kitokių įrodymų teismas padarė išvadą, kad byloje pateikti įrodymai patvirtino, jog ieškovo butas buvo užtvindytas dėl staiga užklupusios išskirtinės momentinės liūtis, kuri pripažinta atitinkanti nenugalimos jėgos aplinkybę, leidžiančią visa apimanti atleisti atsakovės nuo civilinės atsakomybės ([CK 6.212](#) straipsnio 1 dalis, 6.253 straipsnio 1 ir 2 daly). Nurodyta, kad, atleidus atsakovės nuo civilinės atsakomybės, dėl kitių civilinės atsakomybės sąlygų nepasiskama.
33. Apeliacinės instancijos teismas, iš esmės sutikdamas su pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvais dėl nenugalimos jėgos aplinkybės pripažinimo nagrinėjamu atveju, papildomai nurodė, kad ieškovai neįrodė, jog atsakovės netinkamai vykdė savo pareigas, kad antroji atsakovė netinkamai tvarkė paviršines nuoteles ar netinkamai eksploatavo savo valdomos įrenginius. Vien pavyzdinių atveju išvardijimas, teoriniai pareiškimai apie tai, kaip atsakovės turėtų elgtis, nepateikiant jokių konkrečių įrodymų, jog šiu atveju atsakovės padarė kokių nors neteisėtų veiksmus, nėra pakankamas pagrindas atsakovėms taikyti civilinę atsakomybę. Kolegija vertino, kad ieškovai taip pat neįrodė, jog būtent ginčo vietoje ir anksčiau buvo kilusių žalingų padarinių dėl liūčių, o atsakovės, kaip savo srities žinovės, nesielgė rūpestingai ir nesėmė jokių priemonių prisitaikyti prie dažnėjančių gantos reiškinų, kad būtų galima išvengti neigiamų padarinių ateityje. Be to, kaip teisingai pažymėjo atsakovė Kauno miesto savivaldybės administracija savo procesineame dokumente, ieškovai nepateikė jokių objektyvių duomenų apie Pažymoje nurodytų 1985 m., 1999 m. ir 2006 m. liūčių padarinius (liūčių lokaciją, jų padarinius (padarytą žalą), jų kilimo priežastis), iš kurių būtų galima spręsti, ar atsakovės galėjo ir turėjo pareigą numatyti ir imtis veiksmų (priemonių), kad užkirstų kėlą 2018 m. rugsėjo 5 d. liūčiai ir jos padariniams (pvz., atlikti nuotekų infrastruktūros įrengimų remontą, jos plėtrą ar pan.). Ieškovos E. B. ir jo atstovas teismo posėdžio metu nurodė, jog nežino ir neturi jokių duomenų apie ginčo vietovėje buvusius panašius įvykius ir jų sukeltus padarinius. Dėl to teismas nusprendė, kad nagrinėjamu atveju konstatuotinas nenugalimos jėgos aplinkybės egzistavimo faktas, o tai yra pagrindas atleisti atsakovės nuo civilinės atsakomybės ([CK 6.212](#) straipsnio 1 dalis, 6.253 straipsnio 1, 2 daly). ([CPK 178](#), 185 straipsniai).
34. Teisėjų kolegija pažymi, kad [CK 6.253](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog civilinė atsakomybė netaikoma, taip pat asmuo gali būti išviskai ar iš dalies atleistas nuo civilinės atsakomybės, be kita ko, dėl nenugalimos jėgos. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad nenugalima jėga yra neįveikiamas ir skolininko nekontroliuojamas bei nepasiekiamas aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti numatytos (šio kodekso 6.212 straipsnis). Remiantis [CK 6.212](#) straipsnio 1 dalimi šalis atleidžiama nuo atsakomybės už sutarties neįvykdymą, jeigu ji rodo, kad sutartis neįvykdyta dėl aplinkybių, kurių ji negalėjo kontroliuoti bei protingai numatyti sutarties sudarymo metu, ir kad negalėjo užkirsti kėlą šių aplinkybių ar jų pasekmių atsiradimui. Taigi [CK 6.253](#) straipsnyje įtvirtinti skirtingi ir savarakiški atleidimo nuo civilinės atsakomybės ar jos netaikymo pagrindai, tarp jų ir nenugalima jėga, kurie gali būti taikomi tiek sutartinės, tiek nagrinėjamu atveju deliktinės civilinės atsakomybės atveju.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra pasakayta, kad atleidimas nuo civilinės atsakomybės apima tik atvejus, kai yra atitinkamos civilinės atsakomybės sąlygos, tačiau atsakovės prodo esant vieną iš pagrindų, dėl kurių jis visiškai arba iš dalies gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-473-916/2018, 21 punktas; 2019 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-82-378/2019, 38 punktas).
36. Vertinant civilinės atsakomybės ir atleidimo nuo civilinės atsakomybės institutų santykį, pažymėtina, kad, sistemiškai aiškinant [CK 6.253](#) ir [CK 6.245–6.249](#) straipsnius, darytina išvada, jog pirmiausiai turi būti nustatomos atsakovo visos civilinės, šiuo atveju deliktinės, atsakomybės sąlygos ir tik tada vertinamas atleidimo nuo jos pagrindo buvimas. Šalies atleidimas už žalos padarymą reiškia, kad toks žalos padarymas esant konkrečioms įstatyme nustatytoms pagrindams yra pateisinamas ir negali sukelti deliktinės atsakomybės taikymo padarinių – pareigos atlygti padarytą žalą. Tačiau jeigu byloje nėra nustatomos visos civilinės atsakomybės būtinios sąlygos, tokiu atveju niekada pagrindo taikyti civilinę atsakomybę ir neabeiktinas tampa atleidimo nuo civilinės atsakomybės institutas. Atleidimo nuo civilinės atsakomybės institutas negali būti taikomas pirmiau už civilinės atsakomybės sąlygų nustatymą, nes tap būtų paneigta šios normos tikslas nustatyti bendras civilinės atsakomybės taikymo šimtis, pagrindus, kuriems esant civilinė atsakomybė netaikoma arba asmuo gali būti atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės.

37. *Deliktinė atsakomybė kyla tik tuomet, kai nustatomos visos deliktinės atsakomybės sąlygos, taigi ieškovai, prašydami taikyti deliktinę atsakomybę, visų pirma turėjo pareigą įrodyti atsakovių veiksmų neteisėtumą (CPK 178 straipsnis). CK 6.246 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai.*
38. Kasaciniame skunde teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai vertino įrodymus, pažeidė įrodymų vertinimo taisykles, priėjo prie nepagrįstos išvados, kad iškritęs kritulių kiekis, nepasiekęs stichinio lygmens, prilygintas nenugalimos jėgos aplinkybei, ir tuo pagrindu atleido atsakoves nuo civilinės atsakomybės.
39. Vertinant šiuos kasacinio skundo argumentus pažymėtina, kad įrodymų vertinimą reglamentuojančių civilinio proceso teisės normų aiškinimo ir taikymo praktika suformuota ir išplėta daugelyje kasacinio teismo nutarčių. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įrodymų vertinimas pagal CPK 185 straipsnį reiškia, jog bet kokios informacijos įrodomąją vertę nustato teismas pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-87-969/2017, 47 punktą). Vertindamas įrodymų visetą, teismas turi įsitikinti, kad pakanka duomenų išvadai, jog tam tikri faktai egzistavo arba neegzistavo, kad nėra esminių prieštaravimų, paneigiančių tokias išvadas. Teismas, vertindamas įrodymus, turi vadovautis ne tik įrodinėjimo taisyklėmis, bet ir logikos dėsniais, pagal vidinį įsitikinimą padaryti neišvengiamą išvadą. Reikalavimas vertinti įrodymus, vadovaujantis vidiniu įsitikinimu, yra teismo nepriklausomumo principo išraiška, nes niekas negali nurodyti teismui, kaip vertinti vieną ar kitą įrodymą. Įrodymų vertinimas civilinėje byloje grindžiamas taisykle, kad tam tikrų faktinių aplinkybių buvimą teismas konstatuoja tada, kai jam nekyla didelių abejonų dėl tų aplinkybių egzistavimo. Teismas gali daryti išvadą apie tam tikrų aplinkybių buvimą tada, kai byloje esančių įrodymų visuma leidžia manyti, jog labiau tikėtina atitinkamą faktą buvus, nei jo nebuvus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2012; 2022 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-177-701/2022, 49 punktą ir kt.).
40. *Bylą nagrinėję teismai, vadovaudamiesi įrodymų vertinimo taisyklėmis, nustatė, kad 2018 m. rugsėjo 5 d. liūtis išsiskiria kaip viena intensyviausių liūčių per 1971–2018 m. laikotarpį. Per 47 metus tik vieną kartą iš trijų buvo viršytas 2018 m. rugsėjo 5 d. pasiektas liūties intensyvumo rodiklis, t. y. 1999 m. liepos 9 d. didžiausiu liūties intensyvumo metu per 20 min. iškrito 39,7 mm kritulių. Šie statistiniai duomenys reiškia, kad 2018 m. rugsėjo 5 d. buvusios liūties metu per 20 min. iškrito beveik toks kritulių kiekis, kuris yra pavojingas netgi tuo atveju, jei jis būtų iškritęs per visą parą. Tokio dydžio iškritusių kritulių kiekis per 20 min. buvo įvertintas ne tik kaip labai stiprus momentinis lietus, bet ir labai pavojingas, neįprastas bei neįtikėtinas Kauno miestui. Šios staigos liūties išskirtinumą taip pat patvirtino ir kiti byloje pateikti įrodymai, t. y. nuotraukos, liudytojų parodymai, kad po beveik tris valandas trukusios liūties antrosios atsakovės avarinė tarnyba gavo apie 150 iškvietimų, o įprastai paros vidurkis yra 25–27 iškvietimai. Nors ieškovai kasaciniame skunde nurodo, kad Kauno miestas dažnai yra užtvindomas liūčių, tačiau nurodomos kitos miesto dalys, o vertinant ginčo atvejo atitiktį nenugalimos jėgos aplinkybei yra vertinamas būtent šis konkretus atvejis, jo atitiktis nenugalimos jėgos aplinkybės kvalifikuojančių požymių visetui. Byloje taip pat konstatuota, kad ieškovai nepateikė jokių duomenų, jog ginčo vieta dar kada nors yra buvusi užtvindyta liūčių.*
41. Teismų šioje byloje pagrįstai įvertinta tai, kad, remiantis tiek 2011 m. lapkričio 11 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reikšminių rodiklių patvirtinimo“, tiek ir 2012 m. vasario 15 d. Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus įsakymu „Dėl pavojingų meteorologinių reikšminių rodiklių patvirtinimo“, atsižvelgiant į stichinius, katastrofinius ir pavojingus meteorologinius reikšminius, yra skaičiuojamas iškritusių kritulių kiekis per 12 val. (ir mažiau), nagrinėjamu atveju skaičiuojant tuo pačiu principu, ginčo liūties intensyvumas 20 min. buvo 76,5 mm per vieną valandą (25,5 x 3), o tai, vertinant 20 min. trukusią liūtį (nuo 02 val. 00 min. iki 02 val. 20 min.), reiškia, jog jos intensyvumas viršijo ne tik stichinio, bet ir katastrofinio meteorologinio reikšminio rodiklius.
42. Buvus tokiai situacijai paviršiniai nuotekų tinklai nebepajėgė surinkti perteklinio vandens kiekio. Byloje nustatyta, kad lietus kanalizacijos nuotekų kontrolinis šulinys, iš kurio liejosi vanduo ir užtvindė (duomenys neskelbtini) kiemą, yra sumontuotas ant lietaus surinkimo kvartalinės D 960 mm linijos, per kurią paviršinio vanduo surenkamas iš maždaug 6 kv. km Kauno miesto Naujamiesčio teritorijos. Šioje vietoje ši lietaus kanalizacijos linija sujungta su sukanalizuoju Girstupio upelio kolektoriu, kuris dėl itin stiprios liūties darbo maksimaliu režimu ir nebuvo pajėgus priimti papildomai priekancio tokio didelio kiekio kritulių vandens. Dėl šios priežasties vanduo išsiliejo iš minėto lietaus kanalizacijos šulinio ir užliejo daugelį esančių kiemo teritoriją, kurioje namo cokoliniame aukšte yra ieškovių butas. Ieškovai byloje nepateikė įrodymų, kad paviršinių nuotekų tinklai būtų netinkamai funkcionavę dėl jų nepriežiūros ar netinkamo eksploatavimo. O paviršinių nuotekų tinklo šulinių grotos buvo užneštos žole, lapais, šiukšlėmis, taip pat sugadintas kontrolinis šulinys būtent dėl staigos momentinės liūties, o ne dėl atsakovių neteisėtų veiksmų. Dėl to teismai nusprendė, kad 2018 m. rugsėjo 5 d. liūtis laikyta nenugalimos jėgos aplinkybe, kuri lėmė paviršinių nuotekų tinklų objektyvų nepajėgumą surinkti perteklinį vandens kiekį.
43. Sutiktina su kasacinio skundo argumentu, kad lietus negali būti laikomas nenugalima jėga savaime (lot. *per se*), nes jo faktą galima numatyti ir tam pasirošti. Tačiau, įvertinusi pirmiau nurodytas šios konkrečios bylos aplinkybes, teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai įvertino byloje pateiktus įrodymus ir pagrįstai priėjo prie išvados, kad išskirtinė momentinė liūtis šiuo atveju buvo priežastis, dėl kurios paviršiniai nuotekų tinklai nebepajėgė surinkti perteklinio vandens kiekio ir buvo užliejtas ieškovių butas. Ieškovių nurodomi neteisėti veiksmai, netinkamai veikianti nuotekų surinkimo sistema, netinkamas paviršinių nuotekų tvarkymo organizavimas buvo nulemti ne atsakovių veiksmų ar neveikimo, bet buvo nenugalimos jėgos padarinys.
44. Pabrėžtina, kad, remiantis CPK 12 straipsniu, civilinės bylos visuose teismuose nagrinėjamos laikantis rungimosi principo. Kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų ar atskirtimų pagrindui, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti.
45. Bendroji įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė yra ta, kad kiekviena šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus ar atskirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių CPK nustatyta tvarka nereikia įrodinėti (CPK 178 straipsnis). Pagal kasacinio teismo išaiškinimus įrodinėti turinčias reikšmės civilinėje byloje aplinkybes (įrodinėjimo dalyką) yra šalių ir kitų dalyvaujančių byloje asmenų teisė ir pareiga. Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios, išskyrus CPK nustatytas šintis (CPK 185 straipsnis 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2014). Taigi bylą nagrinėję teismai, tinkamai paskirstę įrodinėjimo našą ir vadovaudamiesi įrodymų vertinimo taisyklėmis, pagrįstai nusprendė, kad ieškovai šioje byloje neįrodė, jog žala atsirado dėl atsakovių neveikimo ir (ar) netinkamo pareigų (funkcijų) vykdymo.
46. Teisėjų kolegija pažymi, kad nenugalimos jėgos faktas visų pirma reikšmingas nustatant atsakovių neteisėtus veiksmus. Šiuo atveju staigi momentinė liūtis yra pagrįstai pripažintina nenugalimos jėgos aplinkybe, kuri šiame ginče turėtų būti laikoma ne civilinę atsakomybę šalinančiu pagrindu, bet aplinkybe, supomuojančia išvadą, kad nėra nustatyti neteisėti atsakovių veiksmai (CK 6.246 straipsnis 1 dalis). Nagrinėjamu atveju deliktinės atsakomybės prievolė siejama su neteisėtu asmens elgesiu, todėl, nemustačius vienos iš būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, už ieškovių žalą atsakovių atsakomybė šiuo atveju nekyla.
47. Apibendrinant išdėstytus argumentus darytina išvada, kad nors bylą nagrinėję teismai iš esmės procesiniuose sprendimuose patvirtino, kad nenustatė atsakovių civilinės atsakomybės sąlygų, tačiau, remdamiesi CK 6.253 straipsnio 1 ir 2 dalimis, atleido atsakoves nuo civilinės atsakomybės taikymo dėl nenugalimos jėgos aplinkybės. Kaip minėta nutarties 36 punkte, tuo atveju, kai nėra nustatomos visos šalies civilinės atsakomybės sąlygos, nėra teisinio pagrindo taikyti CK 6.253 straipsnio nuostatas. Tai reiškia, kad nors bylą nagrinėję teismai ir netinkamai aiškino civilinės atsakomybės ir atleidimo nuo jos institutų santykį, tačiau priėmė iš esmės teisingą procesinį sprendimą – ieškinių atmesti. Todėl teisėjų kolegija neturi pagrindo panaikinti iš esmės teisėtų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų (CPK 2, 328, 346 straipsniai, 340 straipsnio 5 dalis).
48. Dėl kitų kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentų kaip teisėškai nereikšmingų teisėjų kolegija nagrinėjamoje byloje nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

49. Šaliai, kurios naudai priimtas teismo sprendimas, jos turėtos bylinėjimosi išlaidos priteisiamos iš kitos šalies (CPK 93 straipsnis 1 dalis). Neterkinant ieškovių kasacinio skundo, jų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nepriteistas.
50. Atsakovė UAB „Kauno vandenys“ pateikė įrodymus, patvirtinančius kasaciniame teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas – 1481,65 Eur už advokato pagalbą parengiant atsiliepimą į kasacinį skundą, ir prašo priteisti šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Prašomas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimas neviršija teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteisimo užmokescio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalių dydžių 7, 8.14 punktuose nurodytų dydžių. Neterkinus ieškovių kasacinio skundo, iš jų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteisiamas atsakovei.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 23 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti uždarajai akcinei bendrovei „Kauno vandenys“ (į. a. k. 132751369) iš E. B. (a. k. (duomenys neskelbtini) 740,82 Eur (septynis šimtus keturiasdešimt Eur 82 ct) ir iš V. B. (a. k. (duomenys neskelbtini) 740,83 Eur (septynis šimtus keturiasdešimt Eur 83 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukaviniene

Grażina Davidonienė